

Božica Amaterasu i japanska kultura

Kečkeš, Melani

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:263204>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

MELANI KEČKEŠ

BOŽICA AMATERASU I JAPANSKA KULTURA

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

MELANI KEČKEŠ

BOŽICA AMATERASU I JAPANSKA KULTURA

Završni rad

JMBAG: 0303063800, redoviti student

Studijski smjer: Japanski jezik i kultura

Predmet: Izabrana poglavlja iz japanske kulture i pop kulture

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentorica: doc.dr.sc. Violeta Moretti

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Melani Kečkeš, kandidatkinja za prvostupnicu japanskog jezika i kulture ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 13. rujna, 2019. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Melani Kečkeš, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom “Božica Amaterasu i japanska kultura” koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 13. rujna 2019. godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	2
2. Božica Amaterasu	3
3. Mit	4
4. Stvaranje carske linije.....	6
5. Uloga cara te rituali <i>Onamesai</i> i <i>Daijosai</i>	8
6. <i>Sanshu-no-jingi</i>	11
7. Ime zemlje i važnost sunca	12
8. Festivali posvećeni božici Amaterasu	13
9. Hramovi posvećeni božici Amaterasu	15
10. Božica Amaterasu u šintoizmu i budizmu.....	17
11. Utjecaj božice Amaterasu na žene	19
12. <i>Hikikomori</i>	20
13. Interpretacije mita o Amaterasu	21
14. Zaključak	22
15. Popis literature	24
16. Sažetak.....	26
17. Summary	27

1. Uvod

Japan je zemlja mnogih religija, no njihovo izvorno vjerovanje je šintoizam. Šintoizam je animističko vjerovanje koje vjeruje u postojanje božanstva (*kami*) u svemu: ljudima, stvarima, prirodnim pojavama. Religija ima mnoga božanstva, na čijem vrhu se nalazi sunčeva božica Amaterasu. Ona se prvi puta spominje u djelu *Kojiki*, koje je napisano na zapovijed tadašnjeg cara Tenmua (vladao od 673. do 686. godine). Djelo je služilo učvršćivanju vlasti klana Yamato, koji se pozivao na Mit o postanku i njegovu teoriju o božici Amaterasu i njezinim potomcima koji su došli na zemlju i stvorili Japan, kojim su kasnije i zavlitali. Time je klan pokazao nadmoć nad drugim klanovima i osigurao svoju dugu i neometanu vladavinu.

Božica Amaterasu je božica sunca te je time prijeko potrebna ljudima, kako za hranu tako i za sam život. Šintoizam ju uzdiže i štuje mnogim festivalima i ritualima. Zapravo je ona imala vrlo velik utjecaj na Japan i japansko društvo. Od njezine pojave u knjigama *Kojiki* i *Nihon Shoki* (ili *Nihongi*) pa sve do današnjega dana ona zauzima mjesto najvišeg i najmoćnijeg božanstva šintoističkog panteona, ali je također bila izvor mnogih japanskih tradicija, vjerovanja i kulture.

Svi koji se bave japanskom poviješću, mitologijom ili kulturom barem su se jednom susreli s njom. No, znaju li ljudi koliko je božica Amaterasu uistinu utjecala na Japan i japansku kulturu? U ovom radu istražiti ću koliko je Amaterasu važna za Japan i japansku kulturu. Koristeći mnoge izvore, tražit ću poveznicu božice Amaterasu s japanskom kulturom, te istražiti koliko sada svakodnevnih i već uobičajenih događaja proizlazi iz štovanja božice Amaterasu.

Na početku ću predstaviti božicu sunca te ukratko prepričati mit u kojem se pojavljuje. Dalje ću navoditi i objašnjavati njezin utjecaj i vezu s carem i carskom obitelji. Zatim ću pojasniti značaj nekih rituala te njezin utjecaj na šintoizam i budizam te mnoge pokrete koji su se kroz godine pojavili u Japanu. Također ću se dotaknuti i hramova te festivala koji su nastali u slavu božice Amaterasu. Rad ću završiti osvrtom na utjecaj božice na žene te opisom kako Amaterasu nastavlja utjecati na Japan i japansku kulturu.

2. Božica Amaterasu

Punim imenom *Amaterasu-ō-mikami* (天照大神 / 天照大御神), što bi grubo prevedeno značilo „veliko božanstvo koje obasjava nebesku ravnicu“, šintoistička je božica sunca te najbitnije božanstvo šintoističkog panteona (Roberts, 2010: 4). Smatra se da je zbog svoje ljepote i slave postavljena u nebesa kao sunčeva božica, a njoj u čast Japan se naziva Zemljom Izlazećeg Sunca (Hartz, 2009: 20).

Prema šintoističkom Mitu postanka (zapisan u knjizi *Kojiki* (古事記) oko 712. godine i knjizi *Nihongi* (日本紀) 720. godine), Amaterasu je rođena kada se Izanagi (u paru s Izanami, stvoritelji mnogih drugih božanstava i japanskog otočja) vraćao s neuspjelog pokušaja da spasi svoju ženu Izanami iz zemlje smrti Yomi. Kako bi sa sebe sprao ljagu zemlje smrti, Izanagi se čistio u rijeci Woto, prilikom čega je izrodio mnoga božanstva. Iz nosa je izrodio božanstvo imenom Susano-wo (須佐之男), kome je dao da vlada oceanima. Iz desnog oka izrodio je božanstvo mjeseca, Tsuki-yomi (月読の命), a iz lijevog oka božicu sunca, *Amaterasu-ō-mikami* (Hartz, 2009: 20).

Važnost božice Amaterasu u šintoističkom panteonu opće je prihvaćena. Čini se da je sunce u Japanu imalo značenje božanstva, ali je također predstavljalo i koncept vremena i prostora. Početke štovanja sunca vrlo je teško pratiti i sa sigurnošću razotkriti, no smatra se da je mit o Amaterasu preuzet od drugih kultura, najvjerojatnije kineske (Palmer, 1991: 81-82). Waida smatra da je pojava Amaterasu u povijesti japanske religije noviji fenomen. Smatra da je samo ime božice nastalo tek krajem sedmog stoljeća, a da se prije toga štovanje sunca nazivalo *Takaki* ili *Takamimusubi*. *Takaki* je izvodila svećenica, koja je predstavljala sunčevu ženu. S vremenom je „sunčeva žena“ stekla i drugo značenje, ona se spojila sa suncem samim i postala Hirume, za koju se smatra da je prvotni izvor božice Amaterasu (Waida, 1976: 327-328).

Također postoji teorija da je Amaterasu prvo bila božica zmija, no najviše prašine je diglo pitanje spola. Ime božice neutralno je te se može koristiti za muški i ženski spol. U

prilog tome da je božica zapravo muškog spola idu imena hramova *Amateru* ili *Amateru-mitama*, što su sve bili hramovi posvećeni muškom božanstvu sunca. Nadalje, u tim hramovima je rituale posvećene božanstvima izvršavala ženska osoba. Razlog tome je da muško božanstvo ima žensku pratnju, pa čak i da te žene kasnije postanu supruge božanstvu kojem služe (Kidder, 2007: 264-266). Na drugoj strani postoji teorija da je Amaterasu ipak ženskog spola. U Mitu postanka spominje se da se bavila pletenjem, što je tradicionalno ženski posao. Nadalje, Amaterasu je stalno bila postavljena u suprotnost svojem bratu Susano-wou, koji predstavlja zlo i koji nije bio voljan dijeliti zajednički prostor življenja. Da su oba božanstva bila istog spola, smatra se da do tih nesuglasica i svađa ne bi došlo (Kidder, 2007: 266).

3. Mit

Hartz navodi jednu od inačica mita o Amaterasu i njezinog zatvaranja u špilju (Hartz, 2009: 20-23):

Nebeski *kamiji* živjeli su na visokoj nebeskoj ravnici, velikom prostoru na nebu sred kojeg je protjecala široka rijeka, kojom je vladala Amaterasu. Njezin brat oluja Susano-wo uvijek je stvarao nevolje, uništavajući polja i planine na zemlji do te mjere da je sve u potpunosti uništeno. Za kaznu ga je Izanagi poslao u podzemlje, no Susano-wo ga zamoli da se prije odlaska u podzemlje sastane sa svojom sestrom Amaterasu, što mu i biva omogućeno. Amaterasu je bila upoznata sa svim bratovim pothvatima i uništenjima te mu je ponudila dogovor; ako Susano-wo uspije stvoriti muška božanstva i na taj način pokazati svoje dobre namjere i zadobiti njezino povjerenje, onda će ga Amaterasu prihvatiti u svoje kraljevstvo, no ako ne uspije, onda će se morati vratiti na zemlju.

Prvo je Amaterasu slomila Susano-woov mač na dijelove i progutala ih. Ispljunula je maglu iz koje su nastala tri nova ženska božanstva. Zatim je bratu dala svoju ogrlicu s perlama, koje je Susano-wo progutao i umjesto perli ispljunuo pet muških božanstava. Amaterasu je stvaranje tih božanstava shvatila kao bratovu dobru namjeru te ga prihvatila u svoje kraljevstvo.

Tek što je stigao, već je nastavio s neposluhom. Napadao je i vrijeđao Amaterasu i njezino kraljevstvo. Rušio je drveće, slomio branu te poplavo nebeska rižina polja, uništio je prostorije u palači te je za kraj ulovio nebeskog konja i naživo mu oderao kožu, koju je zatim bacio na svoju sestru i njezinu pratnju dok su plele. Nakon učinjenog nedjela Susano-wo se odmaknuo i grohotom nasmijao.

Razbješnjena, Amaterasu se sakrila u špilju i odbijala izaći. Njezino izbjivanje i zatvaranje od vanjskog svijeta uzrokovalo je potpuni mrak i zli duhovi su preuzeli svijet. Ni razgovor, ni pregovaranje, ni nagovaranje, ništa nije moglo nagovoriti božicu da se vrati. Naposljetku su se preostala božanstva okupila pred špiljom i razgovarala o daljnjim mogućnostima, ako su još koja preostala. Razgovor je urodio plodom i božanstva su napravila plan.

Prvo su donijeli pijetlove da kukuriču kako bi stvorili iluziju jutra, dajući tako božici do znanja da je vrijeme da izađe van. Zatim su pred sam ulaz u špilju donijeli drvo, koje su ukasili bijelom nježnom tkaninom i predivnim draguljima. Naposljetku su pred ulaz u špilju stavili i veliko ogledalo, a malo dalje od njega se sakrio bog snage.

Nakon što je sve bilo spremno, božica veselja Uzume počela je plesati. Uzume nije bila naročito lijepa božica, no njezin humor i sposobnost da zabavi ljude bili su zarazni. U tren oka su se svi počeli smijati. Buka i veselje koje se čulo izvana je kod Amaterasu budilo znatiželju, ali i ljutnju. Kako su mogli slaviti i smijati se kad nje nema? Čemu se oni to smiju? Što je to toliko smiješno i zabavno?

Nije više mogla izdržati. Prišla je otvoru špilje i provirila van. Ništa nije vidjela, no čula je da ju druga božanstva pozivaju van: „Dođi van. Ovdje je netko mnogo ljepši od tebe.“ Amaterasu je ponovo provirila van i ugledala prekrasnu ženu. Nesvjesna svojih pokreta i očiju fokusiranih na ženu pred njom, polako je izlazila iz špilje. Ona je i dalje gledala u lijepu ženu pred sobom, kad je bog snage brzo zatvorio ulaz u špilju. Božica sunca Amaterasu ponovo je obasjala svijet, a ta prelijepa žena koju je vidjela bio je njezin odraz u ogledalu.¹

---

¹ Osim ako nije drugačije navedeno, prijevodi su autoričini.

Levin prepričava isti mit, ali s ponekim razlikama. Levin piše da je Susano-wo uništavao zemlju zato što nije želio živjeti ondje, već u zemlji gdje je njegova majka. Nadalje, bilježi da Amaterasu nije dočekala Susano-woa široko raširenih ruku. Ona je njega pričekala spremna za borbu, s kosom svezanom u rep i mnogim strijelama. Susano-wo joj je rekao da nema loše namjere, ali mu sestra nije vjerovala pa su se odlučili na dvoboj u stvaranju božanstava.

Amaterasu je bratov mač slomila na tri dijela, oprala ih, progutala i ispljunula tri ženska božanstva. Susano-wo je uzeo sestrin ukras od perli iz kose, koji je zatim prožvakao i ispljunuo muško božanstvo. Isto je učinio s ostalim ukrasima u njezinoj kosi i narukvicama na ruci. Nisu se mogli dogovoriti tko je pobjednik, no Susano-wo je samo želio da Amaterasu zna i vjeruje da nije imao loše namjere.

Nakon borbe je krenuo u ponovno uništavanje. Ovog puta je razlog bila pobjeda nad sestrom, barem je tako on to vidio. Amaterasu ga prvo nije grdila, nadala se da će se smiriti, ali to nije pomoglo. Kap koja je prelila čašu dogodila se kada je oderao nebeskog ponija, čiji je leš zatim bacio u dvoranu u kojoj je Amaterasu plela sa svojim pratiljama.

Levin navodi da se ona sakrila u špilju zato što se bojala svog brata. U nastavku, Levin navodi da je božica Uzume lijepa te da je, da bi napravila galamu i zabavila druga božanstva, plesala na preokrenutoj bačvi, otkrivajući svoje nago tijelo. Posljednja razlika je da su druga božanstva uhvatila Amaterasu čim je malo provirila iz špilje, brzo zatvorila otvor u špilju te je sunce ponovo obasjalo svijet (Levin, 2008: 41-45).

4. Stvaranje carske linije

U knjizi *Nihongi* prepričano je da se većina aktivnosti događala na nebesima gdje je vladala Amaterasu, no neki bogovi ponekad su posjećivali zemlju. Osim njih, na zemlji su živjeli potomci Susano-woa. Svi zajedno preživljavali su najbolje što su mogli, ali zemlja je svejedno bila u neprestanom rasulu. Amaterasu, koja je sve to gledala s

nebesa, odlučila je stvari uzeti u svoje ruke. Prvo je na zemlju poslala izaslanike da izvide kakvo je pravo stanje zemlje. Izaslanici se svi od reda nisu vraćali. Tek nakon nekoliko godina neuspjeha božici Amaterasu je pošlo za rukom da, poslavši boga vatre i boga grmljavine, uspije malo primiriti stanje na zemlji (Hartz, 2009: 26-27).

Kao vladara zemlje Amaterasu je željela poslati svog sina, no on je ponudu odbio predlažući da umjesto njega ode njegov sin. Amaterasin unuk Ninigi ili *Ninigi-no-mikoto* (瓊瓊杵尊) prihvatio je ponudu. U znak svoje moći dala mu je tri predmeta: ogledalo kojim su ju izmamili van iz špilje, njezine dragulje te za kraj mač koji je Susano-wo izvukao iz zmije. Od svih predanih predmeta ogledalo je imalo najveću vrijednost. Razlog tome su Amaterasine riječi Ninigiju: „Ovo ogledalo smatraj mojom dušom i štuj ga kao što bi štovao mene samu.“ Tim riječima je ogledalo postalo Amaterasin *shintai* (sveti objekt koji simbolizira srž božanstva kome je hram posvećen; omotan je u svilu i stavljen u kutiju koja se nikad ne otvara) (Hartz, 2009: 27).

Ninigi je na zemlju došao u pratnji s tri božanstva i pet uzvišenih bića koja su služila božanstvima. Ninigi je prvo stigao na Kyushu, a zatim se zaputio u smjeru provincije Satsuma. Pet bića koja su mu služila dobila su zadatak da se bave religioznim obavezama. S vremenom su oni postali preci obitelji koje su stvorile svećenstvo šintoizma (Hartz, 2009: 27).

Na zemlji se Ninigi zaljubio u jednu mladu ženu iz provincije Satsuma te zatražio njezinu ruku. Djevojčin otac rekao je da bi bilo bolje da Ninigi za suprugu uzme stariju sestru jer je snažnija i izdržljivija, ali Ninigi je želio mlađu jer, iako je bila slabija, bila je ljepša. *Kojiki* navodi da je upravo to razlog zašto japanski carevi žive ne tako dugim životom (Hartz, 2009: 27).

Godine su prolazile, a Ninigijevi potomci redali su se sve do rođenja najmlađeg od četvero braće imenom Toyo-mike-nu, koji je napustio Kyushu i krenuo u provinciju Yamato, gdje je postao prvim japanskim carem i promijenio ime u Jinmu Tenno (Božji Ratnik, 神武天皇). Kasnije je oženio Oho-kuni-nushi, djevojku iz porodice božanstva Susano-woa. Tim brakom su dvije najsnažnije nebeske obitelji stopljene, a Jinmu Tenno postao je legendarni tvorac carske obitelji. Sve do danas smatra se da je japanska

carska obitelj krvni srodnik Jinmu Tenna, Ninigija i božice Amaterasu (Hartz, 2009: 28-29).

Tako visoko mišljenje o caru i carskoj obitelji Japanci su najvjerojatnije prigrlili tek u 20. stoljeću. Tada je Japan bio pod velikim pritiskom drugih imperijalnih zemalja te je, da bi zadržao samostalnost i odupro se, Mitu o stvaranju dao novi smisao: izgradnja modernog Japana. Uz pomoć toga mita narodu se ulijevao snažan osjećaj za nacionalnost i patriotizam. Breen navodi isječak iz osnovnoškolskog udžbenika u kojem su prve stranice posvećene upravo božici sunca (Breen, 2010: 165):

Amaterasu-ō-mikami je predak našeg cara. Njezina vrijednost je izrazito visoka te se može usporediti sa suncem na nebu, koje obasjava svijet. Ovo veliko božanstvo dalo je japansku zemlju svojem unuku *Ninigi-no-mikotu* riječima: ‚Ova carska linija napredovat će dokle god postoje nebo i zemlja.‘ Upravo je tada postavljen temelj za naše vječno Veliko Japansko Carstvo. (NKT, 19: 441)

Snažan utjecaj božice i opću nadmoć Japana javno izražava i Motoori Norinaga, koji je zapisao sljedeće:

Sunce izlazi u našem božanskom carstvu. Ono je izvor iskonske suštinske snage koja održava sav život i red. Naši carevi, potomci božice sunca Amaterasu, stupili su na carsko prijestolje svake generacije... Naše božansko carstvo s pravom čini glavu i ramena svijeta i kontrolira sve nacije. (Wakabayashi, 1986: 149)

5. Uloga cara te rituali *Onamesai* i *Daijosai*

Ohnuki-Tierney smatra da su carevi na početku bili povezani s kultiviranjem riže. Autor smatra da su carevi istovremeno bili vladari i šamani koji su trebali izmoliti božanstva za dobar urod i mnogo hrane. Titulu cara zaslužio je onaj koji je zahvaljujući

svojim natprirodnim moćima osigurao dobar urod. Iz toga proizlazi da je ritual žetve zapravo bio ritual kojim se ozakonio lokalni vođa (Ohnuki-Tierney, 1991: 200).

Carski ritual žetve, s bazom u narodnom ritualu žetve, s vremenom se razvio u punopravni carski ritual imenom *Onamesai*. Tek s pojavom carskog sustava božica Amaterasu počinje se spominjati u navedenom ritualu. Pripreme su započinjale u proljeće, dok se sam ritual provodio u studenom, a trajao je četiri dana. Ritual se sastojao od jedanaest elemenata. Iako se kroz stoljeća uvelike promijenio, njegovi suštinski dijelovi ostali su više-manje isti ili barem slični: pomlađivanje duše, novi car pridonosi svjež rižin urod božanstvu, zajedničko blagovanje cara i božanstva te zajedničko blagovanje naroda, što je zapravo jedna velika gozba (Ohnuki-Tierney, 1991: 200-201).

Autor bilježi da je ritual *Onamesai* u jednu ruku izmjena darova. Kako je Amaterasu prvom caru dala sjeme riže, tako carevi zauzvrat božici daju prve plodove žetve upravo one žitarice koju su od nje i zaprimili. Ritual bi se mogao interpretirati i kao ciklus svemira u kojem vlada stvaranje i reprodukcija, koje predstavlja riža. Za cara *Onamesai* predstavlja jedinstveni ritual kojim osigurava novu i čistu dušu te obnavljanje carskog sustava i vlasti (Ohnuki-Tierney, 1991: 202).

Prilikom izvršavanja rituala *Onamesai*, car se povlači u samoću te njegova duša umire i ponovo se rodi. Taj dio podsjeća na mit o Amaterasu u kojem se božica sunca skriva u špilju iz koje na kraju ipak izlazi; ta epizoda se također može interpretirati kao smrt i ponovo rođenje sunca. Druga paralela jest slanje Ninigija na zemlju. U mitu je opisano da ga je Amaterasu na zemlju poslala omotanog u *madako ohusama*, termin jednak terminu za ruho koje car oblači prilikom rituala. Tom prilikom car ponovno prikazuje svoj silazak s nebesa kao unuk božice sunca Amaterasu (Ohnuki-Tierney, 1991: 203).

Za razliku od drugih mitova o postanku u kojima se najčešće priča o stvaranju svemira, japanski mit postanka zapravo priča o transformaciji divljine u kultiviranu zemlju s dovoljno riže. Stoga nije ni neobično da je Amaterasu Ninigiju dala izvorno sjeme riže, koje je sama uzgojila u poljima *Takamagahare* (Nebeska ravnica).

Zahvaljujući tom sjemenu Ninigi je uspio stvoriti državu s obiljem riže (Ohnuki-Tierney, 1991: 204).

Prema tradiciji, prvi japanski carevi bili su šamani, ljudi koji su imali nadnaravne moći i koji su mogli komunicirati s božanstvima, no sami po sebi su još uvijek bili samo ljudi. Njihov autoritet počivao je na carskom ritualu te je božanske osobine imao samo zbog njega, tih nekoliko dana. Promjena se dogodila za vrijeme restauracije Meji kada je car postao manifestacija božanstva, tj. božanstvo samo, a narod njegovi podanici (Ohnuki-Tierney, 1991: 204). Od onda pa sve do kraja Drugog svjetskog rata carev je položaj bio netaknut i neupitan. Tek se 1946. godine, 70 godina nakon uspješnog implementiranja cara kao vrhovnog vođe i božanstva, car javno odrekao svog božanskog porijekla i priznao da je i on samo čovjek. Sada je car simbol države i nema izvršnu vlast (Ohnuki-Tierney, 1991: 206).

John Breen navodi detaljan opis inauguracije cara Akihita. Akihito je svoje vladanje započeo 7. siječnja 1989. godine, kada je preminuo njegov otac, car Hirohito. Ritualom *Senso* (doslovno značenje: stupanje u carski ured) car je dobio dva od tri carska simbola, mač i dragulj. Nakon godine dana oplakivanja, 12. studenog 1990. godine car je obavio drugi dio ustoličenja, *Sokui*, javnu objavu stupanja na tron. Događaju su prisustvovali vođe i poznate ličnosti iz 158 država te 100.000 ljudi, koji su ispunili grad Tokio dugom povorkom (Breen, 2010: 168).

Tog dana car je prisegao da će od sada pa nadalje poštovati Ustav i izvršavati svoje obaveze kao simbol države i jedinstva naroda. Nakon deset dana, obavio je i treći dio inauguracije, *Daijosai*. *Daijosai* (obred velikog kušanja) šintoistički je obred kojim car zasjeda na prijestolje. Održao se u kompleksu privremeno izgrađenih drvenih građevina zvanih *Daijokyu* (hram velikog kušanja) na području carske palače u Tokiju. Hram se sastoji od tri glavne konstrukcije: dvorana *Kairyu*, paviljon *Yuki* i paviljon *Suki* (Breen, 2010: 168).

U noći 22. studenog car se, obučen u ruho *ame-no-hagoromo* (nebesko pernato ruho), očistio u vrućoj vodi u dvorani *Kairyu* te zatim krenuo u paviljon *Yuki* na sljedeću etapu. Tamo je uzeo u ruke štapiće te rižu i druge plodove mora i tla ponudio božici Amaterasu koje je zatim i sam kušao. Postupak je ponovio u paviljonu *Suki*. Kada se

pojaviu u zoru sljedećeg dana, preobražaj prijestolonasljednika u cara bio je završen (Breen, 2010: 168).

Dajjosai je vrlo sličan prije spomenutom ritualu *Onamesai*. Oba izvršavaju carevi u svrhu legitimacije moći te se u oba nudi riža i ostala uzgojena hrana božici Amaterasu. Osim što je svečan, ritual *Dajjosai* vrlo je kontroverzan. Jedan od razloga je da taj ritual pretvara cara u živo božanstvo, a drugi je oprema koja se nalazila u paviljonima, a koja zapravo tamo ne bi trebala biti, a to su krevet, jastuk i koprena (Breen, 2010: 169).

6. *Sanshu-no-jingi*

Prilikom stupanja cara na prijestolje veliku ulogu imaju sveti simboli *Sanshu-no-jingi* (三種の神器; tri carska simbola). To su tri predmeta koja je Amaterasu dala svom unuku Ninigiju kada je išao na zemlju: brončano ogledalo (*Yata-no-kagami*, 八咫鏡) predstavlja sunce, dragulj nepravilnog oblika (*Yasakani-no-magatama*, 八尺瓊勾玉) predstavlja mjesec, dok željezni mač (*Ame-no-Murakumo-no-tsurugi*, 天叢雲劍 ili *Kusanagi-no-tsurugi*, 草薙の劍) predstavlja munju (Meyer, 2012: 27).

Picken (1994: 86) tvrdi da se oni prvi put pojavljuju u japanskim mitovima kada je četrnaesti car Chuai sreo čovjeka imenom Itote, koji mu je darovao ogledalo, dragulj i mač zajedno s riječima:

Što se tiče ovih stvari koje ti tvoj sluga usuđuje ponuditi, neka ti vladaš svemirom neupadljivošću krivudavom poput krivulja na dragulju Yasaka (*Yasakami*); neka tvoj pogled nadzire planine, rijeke i more. Svijetlo i jasno kao ogledalo od bijelog bakra (*Yata-no-kagami*); neka ti, koji rukuješ ovim mačem (*Kusanagi-no-ken*), održiš mir u Carstvu. (Nihongi, VIII: 7 (Aston translation: 221))

Čini se da se svete carske simbole oduvijek smatralo amajlijama. To dokazuje anksioznost koja je obuzela Yorimotou (prvi japanski šogun koji je krajem 12. stoljeća uspostavio šogunat) kada je mač pao u more. Svejedno su ti simboli u svakoj epohi

predstavljali nešto drugo te se njihova vrijednost interpretirala na drugačiji način (Picken, 2011: 86). Kitabate Chikafusa iznosi svoje mišljenje:

Ogledalo sa svoje svijetle površine odražava svaki predmet kakav on stvarno jest, neovisno o dobroti ili zloći, ljepoti ili obrnuto. To je sama priroda Ogledala koje vjerno simbolizira istinitost... Dragulj označava meko srce i poslušnost, tako da on postaje simbolom dobrohotnosti. Mač predstavlja odlučnost, tj. mudrost. Bez sjedinjene snage ovih triju temeljnih vrlina, mir se u Carstvu ne može očekivati. (Kitabatake Chikafusa, Jinno Shotoki (*Chronicles of the Direct Descent of the Divine Ruler*), Vol. I: 20)

S druge strane Picken navodi da je tri sveta carska simbola *Amaterasu-ō-mikami* poklonila svom unuku Ninigiju prije no što ga je poslala na zemlju. Predmeti jamče autoritet i autentičnost cara, a simboliziraju mudrost, hrabrost i dobrotu (Picken, 1994: 120). Mač je pohranjen i čuva se u hramu Atsuta u gradu Nagoyi, ogledalo je pohranjeno u hramu Ise, dok je dragulj u carskoj palači (Picken, 2011: 252).

7. Ime zemlje i važnost sunca

Ime države Japan, na japanskom jeziku *Nihon* ili *Nippon*, dolazi od kineskog znaka (jap. *kanji*) koji znači „izlazak sunca“ (日本). S obzirom da je Japan istočno od Kine, takav izbor imena nije neobičan. S druge strane, japanska mitologija navodi da su Japanci i Japanke djeca božice sunca Amaterasu. Japanska zastava sastoji se od bijele podloge s crvenim krugom, koji predstavlja izlazeće sunce (Levin, 2008: 4-5).

S obzirom da je Japancima vrhovno božanstvo božica sunca Amaterasu, to se povezuje s kultom sunca. Šintoistički panteon na čijem vrhu se nalazi Amaterasu povezan je s obitelji Yamato, tvorcima japanske carske dinastije, te je produkt kulta sunca. Božica koja je predstavljala obitelj Yamato bila je sunčana božica Amaterasu koja je sve do danas ostala simbolom Japana (Roberts, 2009: 109).

8. Festivali posvećeni božici Amaterasu

Festivali ili *matsuri* srce su svih šintoističkih aktivnosti. Svake godine održava se na tisuće različitih festivala, koji variraju u veličini i tematici. *Matsuri* imaju široko značenje, a vjerojatno najveće i najvažnije jest da je to događaj za vrijeme kojeg se zajednica okupi i svi zajedno slave božanstvo nudeći mu hranu ili stvari. Festivale nerijetko organiziraju šintoistički hramovi u čast svojem božanstvu. Organizatori festivala svoju zadaću uvijek prihvate s veseljem, ne samo da bi održali festival na životu, već i da bi svom božanstvu pokazali kako je zajednica ovisna o njemu te da je ono ljudima prijeko potrebno (Picken, 1994: 176).

Svaki hram ima vlastiti program godišnjih događaja, s time da je većina povezana s agrikulturom, posebice sa sadnjom, zaštitom i žetvom riže. Glavne aktivnosti pune simbolike još uvijek izvode članovi carske obitelji, koji zasade prva zrna riže te žanju prve plodove, koje zatim nude svom pretku božici Amaterasu u hramu Ise. Drugi hramovi slave na sličan način slijedeći vlastite običaje (Picken, 1994: 176).

Festivali slijede određeni slijed događaja unutar kojeg lokalne zajednice ubace neku svoju aktivnost i sitnicu po kojoj je područje poznato da bi se festival dodatno istaknuo. Bez obzira na vrstu festivala i mjesto njegova održavanja, svaki festival sastoji se od tri temeljna dijela: invokacija božanstva, nuđenje žrtve božanstvu te putovanje s božanstvom (Picken, 1994: 177).

Invokacija božanstva sastoji se od pristojnog i pravilnog pozivanja božanstva da posjeti i upozna ljude. Hram se detaljno čisti, isto kao i svećenstvo prije bilo kakve aktivnosti. Temeljito čišćenje naziva se *shuubatsu* te se ponekad izvodi izlivanjem kanti vode po sebi ili čišćenjem i pranjem u rijeci ili nekoj drugoj većoj vodenoj površini. Od svećenika se također očekuje da apstiniraju od zemaljskih zadovoljstva prije svakog većeg događanja u hramu. Zahvaljujući tom ritualu čišćenja, ne samo da je svećenstvo očišćeno, nego i narod te se sada može pozvati božanstvo (Picken, 1994: 177).

Zajedno s utjecajnim državnicima, svećenici formiraju povorku te se približavaju mjestu sastanka s božanstvom. Nekolicina ljudi je ondje zadužena za prenošenje

božanstva kroz zajednicu ljudi i zatim u hram. Božanstvo se nerijetko pojavi u prijenosnom hramu *mikoshi*. Božanstvo slijedi povorku ljudi do hrama te se nakon potpunog okupljanja prelazi na sljedeći dio svečanosti (Picken, 1994: 177).

Kami prima veliku dobrodošlicu te zatim kreće pridonosenje žrtve. Najčešće se na oltar stavlja i božanstvu pridonosi hrana: riža, sol, voda, *sake* (rižino vino), *omochi* (rižin kolačić), riba, *konbu* (morska trava), žitarice te voće i povrće. Zatim glavni svećenik svima zaželi toplu dobrodošlicu, stoga se taj dio i naziva *aisatsu* (pozdrav). Sudionici zatim božanstvu daju poklone, među kojima su česti novac u posebnim omotnicama, cvijeće, hrana u rižinim vrećicama te *sake* u posebnim bačvama *taru*. Sve navedene stvari nerijetko se nalaze na javnom mjestu vidljive svima (Picken, 1994: 177-178).

Nakon obilnih poklona slijedi i zabava. Hramovi često priređuju različite plesove, glazbu i sportske aktivnost unutar koje spadaju i borbene vještine. Od plesa izvodi se tradicionalni japanski ples *kagura* koji izvode hramske dame *miko*, *shishi-mai* ili ples lava te *bugaku*. Ples zauzima vrlo važan dio japanske religije ipak je božicu Amaterasu iz špilje namamio upravo ples (Picken, 1994: 178).

Glazba zaokružuje cijeli *matsuri* kroz koji se stalno pojavljuje. Glazbenici sviraju flaute i bubnjeve *taiko* sve dok se u potpunosti ne izmore. Glazba održava ritam festivala te mu pridodaje atmosferu. Za razliku od nje, različite sportske aktivnosti i borbene vještine pružaju mogućnost za biranje najsnažnijih i najizdržljivijih muškaraca. Naravno, danas se takve aktivnosti koriste više s ciljem zabavljanja božanstva. Neki od sportova koji se izvode su: *yabusame* (streličarstvo u kojem se u metu gađa s konja u galopu), *kendo* (japansko mačevanje) i *sumo* (japansko hrvanje) (Picken, 1994: 178).

Sva hrana ponuđena božanstvu potom se skida s oltara te ju koriste svećenici ili se jednostavno daje sudionicima da je ponesu kući. Glavni događaj završava se zatvaranjem vrata i zatvaranjem unutarnjeg svetišta. Jedino je preostao sveti čin ispijanja *sakea* s božanstvom. Taj dio festivala naziva se *naorai* ili komuniciranje s božanstvom. Ispijanjem alkohola održava se slavljeničko raspoloženje. Ponekad se prije rituala *naorai* obavlja i ritual *chinkon* (umirivanje duše) čiji cilj je da se u tihoj meditaciji razmisli o učinjenim djelima i porazmisli o njihovoj važnosti. Taj ritual koristi se i za

smirivanje ljutih duša za koje se vjerovalo da stvaraju prirodne nepogode koje su harale područjem (Picken, 1994: 179).

Aki matsuri, također znan i kao *Kannamesai* ili *Niinamesai* te *Aki-taisai*, jesenski je festival koji slavi žetvu prvih plodova riže, koji se nude božanstvu. To je najsvečaniji festival šintoističke godine. U hramu Ise (*Ise jingu*) festival je zvan *Kannamesai* te se za njegovo vrijeme božici Amaterasu nude plodovi prve žetve. Narod plodove pridonosi u periodu od 15. do 17. listopada, dok car isto radi mjesec dana kasnije, 23. i 24. studenog. Prilikom ustoličenja novog cara, taj događaj naziva se *Dajjosai* te zamjenjuje klasični *Ninamesai*. *Nihon Shoki* navodi da se taj događaj naziva i *Shinjosai* te se povezuje s prvom rižinom žetvom božice Amaterasu u *Takama-no-hari* (Picken, 2011: 35, 217).

9. Hramovi posvećeni božici Amaterasu

Tradicija nalaže da se svi veći događaji u životu carske obitelji opisuju i javljaju božici Amaterasu u hram Ise. Novoodabrani i proglašeni članovi stranaka također odlaze u hram Ise objaviti svoj novostečeni položaj. Čak i *sumo* hrvači visokog ranga posjećuju hram (*sumo* je carski sport, stoga je i on čvrsto povezan s božicom Amaterasu i hramom Ise) (Picken, 1994: 80).

Hram Ise i hramovi općenito prije nisu imali toliko veliku ulogu i snažan utjecaj na život, sve do trenutka jačanja carske obitelji. Iako su hramovi ponekad zapadali u zaborav, svejedno su zadržali poseban status i jedinstveno mjesto u religiji Japanaca. Stoga nije neobično da svaki Japanac pokuša barem jednom u životu posjetiti hram Ise (Picken, 1994: 81).

Veliki hram Ise (jap. *Ise jingu* 伊勢神宮), koji je poznat i kao *Kotai jingu*, kompleks je s više od 20 hramova (Picken, 2011: 96). Smješten je u prefekturi Mie te je poznat po jedinstvenoj arhitekturi kojom se ističe među mnogim drugim religijskim građevinama. Još neobičnije je to da se hram ruši i ponovo gradi svakih 20 godina. Car Tenmu

naredio je da hram bude vječno nov, a način gradnje da odgovara tradicionalnoj gradnji, što znači graditi bez čavala. Gradnja se tretira kao ritual, a započinje rezanjem prvih stabala za ponovnu gradnju, što se naziva *Kimotosai* (Picken, 1994: 81). Hram je do sad bio obnovljen više od 60 puta. Radnici koji hram obnavljaju nose bijelu odjeću, pri čemu bijela boja predstavlja čistoću. Nadalje, radnici se prilikom izgradnje hrama čiste kako bi održali čistoću hrama od njegove izgradnje. Također, svaka daska koja se zamrlja krvlju odstranjuje se, tako da hram bude potpuno čist (Hartz, 2009: 121).

Hram je posvećen božici Amaterasu, štíćenici carske obitelji i simbolu Japana, koja se štuje u unutarnjem hramu *Naiku*. Nekoliko kilometara dalje nalazi se i vanjski hram *Geku*, koji je posvećen božanstvu žetve. Područje na kojem se nalazi kompleks veliko je i staro. Ulaz je označen trima japanskim vratima *torii*, a put do hrama pokazuju gusto posađeni i vrlo visoki cedrovi. Kroz teritorij teče rijeka Isuzu koja vjernicima olakšava čišćenje (prije ulaska u hram, tradicija nalaže da se vodom operu ruke i usta). Tlo se sastoji od šljunka i kamena, koji stvaraju popriličnu buku prilikom hodanja pa to tjera ljude da manje pričaju prilikom približavanja hramu, omogućavajući im tako da lakše osjete prisutnost božanskog. Za razliku od većine hramova u koje se odlazi moliti se božanstvu za pomoć, u hram Ise ljudi dolaze da bi čuli volju božanstva (Hartz, 2009: 121).

Glavne zgrade hrama napravljene su u stilu *Shinmei* te su okružene bijelim kamenjem. Skrivaju se iza četiri velika zida. Jednostavnog su kvadratnog oblika dužine 15, a širine devet metara s visinom od 12 metara. Hramovi svetišta Ise izgrađeni su 685. godine za vrijeme vladanja cara Tenmua. Razlog zašto se hramovi svakih 20 godina ponovo grade leži u obliku zgrade. Car Tenmu naredio je da se stil svetišta Ise ne smije koristiti za gradnju bilo koje druge građevine. Zbog toga je ono jedinstveno i takvo mora i ostati (Hartz, 2009: 121-122).

Hram *Naiku* (unutarnji hram) ima dugu povijest povezanosti s carskom obitelji. U njega smiju ući samo svećenici i svećenice visokog ranga i članovi carske obitelji ili njihovi predstavnici. Običaj nalaže da car posjećuje hram Ise za vrijeme bitnih državnih festivala ili drugih državnih svečanosti kako bi o njima osobno obavijestio božicu Amaterasu. Car Hirohito posjetio je hram Ise prije no što je otputovao iz zemlje, prilikom

svadbe te za vrijeme stupanja na carski položaj. Za vrijeme Drugog svjetskog rata on je o tijeku rata i novostima izvještavao Amaterasu, a nakon rata joj se skrušeno ispričao zbog gubitka. Svi važni državni događaji objavljeni su upravo u hramu Ise (Hartz, 2009: 122).

U hramu *Naiku* nalazi se ogledalo koje je božica Amaterasu dala unuku Ninigiju kad ga je poslala na zemlju, rekavši mu, kako je prethodno napomenuto, da ogledalo štuje kao njezinu dušu. Na početku se ogledalo prenosilo s koljena na koljeno i nalazilo se u carskom hramu, no zbog njegove prevelike važnosti državi i narodu, premješteno je u hram Ise, dok se u carskom hramu nalazi replika (Hartz, 2009: 122).

Svetište svake godine privlači mnoge posjetitelje, mlade i stare, djecu, odrasle i ljude starije životne dobi, obitelji i samce, radnike i turiste. Odlazak onamo i iskazivanje poštovanja u hramu pokazuje poštovanje caru, Japanu, japanskoj kulturi i božici Amaterasu. Hodočasnici putuju u njega da obнове vjeru i napune srce i dušu svetim. Hodočašće u hram Ise povezuje Japance s božanskom snagom koja je stvorila njihovu državu (Hartz, 2009: 122-123).

Osim hrama Ise, postoje mnogi drugi hramovi, iako manje poznati, koji su također posvećeni božici Amaterasu. Neki od njih su: hram Hikawa (najstariji hram u gradu Omiya, posvećen je dvama božanstvima, *Amaterasu-ō-mikami* i *Susano-wo*), hram Hirota (čuva divlji dio Amaterasine duše (*aramitama*)), hram Futami okitami (hram nedaleko od hrama Ise, koji se često posjećuje zbog užeta *shimenawa* razapetog između jednog velikog i jednog malog kamena, a koje odvaja sveto i čisto mjesto od ostatka svijeta. Neki smatraju da se u njegovoj blizini nalazi špilja u koju se Amaterasu sakrila, tako da vjernici ondje štuju izlazak Sunca) itd. (Picken, 2011: 110, 113; Bocking, 2005: 27).

10. Božica Amaterasu u šintoizmu i budizmu

Božica Amaterasu zauzima posebno mjesto u šintoističkom panteonu. Ona je na njegovom vrhu te se štuje kao najviše božanstvo i predstavlja sunce. Mit o postanku i mit o Amaterasu i njezinom zatvaranju u špilju stvaraju temelje šintoističkih rituala. Kada se božica sakrila u špilju, jedini način kako ju se moglo navabiti van bili su ples i glazba. Oni se simbolički koriste u šintoizmu pa čak i u dramama no i kabuki (Nelson, 2000: 182).

Štovanje božanstva (*kami*) postalo je poznato kao šintoizam, što i doslovno znači „put *kamija*“. Priče o tim božanstvima prvo su se prenosile s koljena na koljeno sve dok car nije naredio da se zapišu. Zbirka se naziva *Kojiki (Zapisi drevnih vremena)* te opisuje nastanak japanskog otočja, postanak sunca i mjeseca te kako je smrt došla na svijet. *Kojiki* također pojašnjava nužnost čišćenja i ritualnog pranja, koji su temelj šintoizma i japanske kulture općenito. Nadalje, *Kojiki* pojašnjava genealogiju (obiteljsko stablo) božanstava koja govori da su car i njegova obitelj potomci sunčeve božice Amaterasu (Levin, 2008: 23).

Također se smatra da je i šintoističko svećenstvo povezano s božicom Amaterasu. Izvorno su sve svećeničke dužnosti obavljali vođe klanova. Kako su se klanovi često spajali i kombinirali, određene obitelji počele su dominirati te su stvorile svećeničku klasu. Zbog toga je i svećeništvo postalo nasljedno, a obitelji koje su se time bavile povezivale su svoje pretke s božanstvima koja su zajedno s Ninigijem prema naredbi božice Amaterasu stigla na zemlju (Hartz, 2009: 88).

Prvi carski sud dao je odobrenje da se svećeništvom bave samo četiri obitelji. Prva je bila zadužena za rituale i ceremonije, druga za održavanje čistoće i stalnog kontakta s božanstvom, treća je učila o volji božanstva, a članovi četvrte obitelji bili su plesači i glazbenici. Neke ceremonije izvodio je samo car, no za većinu obaveza povezanih sa šintoizmom bile su zadužene upravo te četiri obitelji. Svo znanje, molitve i rituali prenosili su se s oca na sina, s generacije na generaciju (Hartz, 2009: 88).

Nadalje, božica Amaterasu bila je izvor i inspiracija za mnoge religiozne sekte i pokrete. Jedan takav pokret je i *Kurozumi-kyou* pokrenut početkom 19. stoljeća. Njegov začetnik Munetada Kurozumi uči da Amaterasu prožima cijeli egzistencijalni svijet te da bi njezini štovatelji u svrhu pronalaska sebe prvo trebali pronaći Veliki izvor života

(Bocking, 2005: 84). Njegova doktrina temelji se na razgovoru s božicom sunca te stoga Kurozumi savjetuje ljudima da znaju kako fokusirati svoju privrženost i ljubav na veličanstvenost božice Amaterasu. Kurozumi uči i da se svjetlost božice sunca nikad nije i da se nikad neće promijeniti. U suštini je želio da „veličanstvena namjera božice Amaterasu“ postane jedno s namjerama ljudi. Kurozumi je bio uvjeren u mogućnost identifikacije čovjeka s božanstvom (Jansen, 2008: 223).

Hito no michi (Put čovjeka) budističko-šintoistički je pokret koji je osnovao Tokuharu Miki. Mikijeva učenja počivala su na mističnim iskustvima božice Amaterasu, koju je poistovjetio s budističkim božanstvom Dainichi Nyorai (Bocking, 2005: 91). Slični pokret pokrenut je i pod nazivom *Ryoubu Shintou* („Dualni“ ili dvojni šintoizam) koji smatra da je božica sunca Amaterasu manifestacija Dainichi Bude (Veliko Sunce) (Bocking, 2005: 108). Tentai šinto ili punim imenom *Sannou ichijitsu shinto* objedinjuje ritual, kozmologiju i umjetnost te kao vrhovno božanstvo stavlja avatara Bude Shakyamunija, točnije božice Amaterasu (Bocking, 2005: 114).

Vjerojatno najpoznatije učenje koje se temelji na božici Amaterasu je *Nichiren-shuu*. Osnovao ga Nichiren u 13. stoljeću te je najekstremniji pokret u japanskoj religiji. Nichiren je zagovarao štovanje budističkog božanstva Dainichi Nyoraija putem Lopočeve sutre. On je Dainichija identificirao s božicom Amaterasu te je njegov pokret bio izrazito nacionalističkog karaktera (Ashkenzi, 2003: 47).

Još jedan oblik šintoizma, zvan *Suiga Shinto*, najagresivniji je anti-budistički pokret u povijesti Japana. Pokret zagovara da postoji samo jedan put, a to je put *Ouhirumemuchi*, tj. Put božice Amaterasu. Kasnije je nadodan apsolutni suverenitet cara kao izravnog potomka božice Amaterasu. Najveća sila na zemlji ujedinjena je tako s najvećom silom na nebu (Picken, 1994: 33).

11. Utjecaj božice Amaterasu na žene

Roberts navodi da su se u većem dijelu zabilježene povijesti Japana žene morale uklopiti u vrlo stroge društvene okvire. Međutim, iznimke ovom pravilu vidljive su u mitovima i legendama. U šintoističkom Mitu o postanku najvažnije božanstvo upravo je žena, božica Amaterasu. Mnogi povjesničari i antropolozi stoga smatraju da su drevna japanska društva imala matrijarhalni ustroj te da su žene imale važan položaj u društvu. Žene su bile vrlo cijenjene šamanice, liječile su bolesti, odlazile u ratove, izučavale borilačke vještine i zanate (Roberts, 2009: 124).

Heisig piše da povijest japanske religiozne misli pokazuje kako se prema ženama uvijek zauzimao podvojeni stav, vječna izmjena poštovanja i prezira. Pozitivna strana jest ta da izvorni šintoizam potvrđuje snagu ženske duhovnosti. U mitologiji centar je zauzela božica sunca Amaterasu, a uloga ženskog tijela da rađa slavi se u ritualima žetve i svadbi. Taj snažan utjecaj šintoizma objašnjava zašto Japan, od svih ostalih zemalja Azije, nije odmah podlegao kineskom utjecaju gdje su žene inferiorne (Heisig, 2011: 1117-1118).

S druge strane, Ashkenazi navodi da postoje indikacije upravo u dvjema temeljnim knjigama, *Kojiki* i *Nihon Shoki*, da je vladanje uvijek bilo dualno. Tako su na primjer zajedno vladali mlađi i stariji brat ili šamanica i vladar. Posljednji je bio podređen kada su u pitanju rituali i svečanosti i tamo je njegov prestiž bio niži, no vjerojatno je uživao veliku političku moć. U slučaju s Amaterasu, na drugoj strani medalje nalazi se *Takamimusubi-no-kami*. Svejedno se Amaterasu ne može gledati kao pasivno božanstvo. Njezina snaga i utjecaj vidljivi su po pripremi koju je napravila prije dolaska brata. Ne samo da se naoružala, već je izvršila i ritual udaranja o zemlju, koji izvode ratnici prije bitke, a danas još vrše sumo hrvači prije borbe. Njena odlučnost vidljiva je i u načinu na koji se kretala zemljom prilikom susreta s bratom sa svakim korakom noga joj je utonula u zemlju sve do koljena (Ashkenazi, 2003: 113).

12. Hikikomori

Prije prepričan i detaljno opisan mit o božici Amaterasu mogao bi, smatra Alan R. Teo, biti povezan i s jednim danas aktualnim društvenim problemom. Naime, kada se Amaterasu razljutila na brata, povukla se i zatvorila u špilju. Ulaz je zatvorila kamenom te je svijet zapao u mrak i opći je kaos zavladao zemljom. Tek je uz pomoć ostalih božanstava ona napokon izašla iz svog skloništa. Iako je ta priča legenda, u Japanu se pojavio trend zatvaranja u virtualne špilje. Pojavio se sindrom *hikikomori*. *Hikikomori* su ljudi koji se zatvaraju u svoje kuće ili sobe te ih ne napuštaju ni pod koju cijenu. Hranu im donose roditelji ili neki drugi član obitelji s kojim žive. Ne mogu samostalno živjeti niti se mogu financijski uzdržavati (Ishikawa, 2017).

Deseci, stotine ili čak možda i tisuće mladih i odraslih izoliraju se od vanjskog svijeta te se, slijedeći Amaterasin primjer, povlače u svoja skrovišta. Oni izbjegavaju osobne i društvene kontakte, a da bi dobili dijagnozu, potrebno je da takvo ponašanje traje šest mjeseci ili više. Stanje je prvi puta opisano 1990-ih, a s godinama se pogoršava. Japanska vlada je 2016. godine objavila rezultate ankete provedene u svrhu otkrivanja broja ljudi zahvaćenih *hikikomorijem*. Anketa je pokazala da je broj takvih osoba niži od očekivanja, no svejedno je visok brojeći čak vrtoglavih 540.000 ljudi. Treba uzeti u obzir i skupinu na kojoj je anketa provedena. Riječ je o ljudima životne dobi u rasponu od 15 do 40 godina. Svi ispod ili iznad te dobne granice nisu uračunati, što znači da navedena brojka nije stvarno stanje. Procjenjuje se da je pravi broj *hikikomorija* oko milijun. (Teo, 2009; Ishikawa, 2017).

13. Interpretacije mita o Amaterasu

Ouwa je istražio mit o Amaterasu i njezinom povlačenju u špilju te ga pokušao pojasniti. Ouwa iz mita povlači mnoge poveznice s drugim drevnim kulturama kako bi pojasnio povezanost špilja i njihovo simboliziranje groba i smrti. Izlazak sunca sredinom zime nakon zimskog solsticija pojašnjava kao preporod, uskrснуće i regeneraciju, dok špilje i drugi kameni oblici reljefa sličnog tipa predstavljaju ženske genitalije. Stoga Ouwa zrake sunca koje prodiru u ulaz špilje interpretira kao spolni odnos, povezujući

isto s plodnošću i obnavljanjem. Drugim riječima, špilje u drevnim zapisima predstavljale su smrt, ali stvarajući nadu u uskrsnuće i ponovo rođenje, s time i plodnost. Mit o Amaterasu sadrži sve navedene elemente, stoga se mit često interpretira kao simbolično lutanje sunca k zimskom solsticiju, gdje umre te se ponovo rodi blistavim izlaskom (Ouwa, 1983: 13-31; Palmer, 1991: 83).

Max Müller, filolog 19. stoljeća, smatra da su svi drevni mitovi u suštini pokušaji ljudi da pojasne prirodne pojave. Gledajući s te perspektive John Breen navodi da se mit o Amaterasu onda može interpretirati kao objašnjenje pomrčine sunca ili slabog pojavljivanja sunca od jeseni pa sve do njegovog ponovnog rođenja nakon zimskog solsticija. Ovo je vrlo raširena mitološka tema. Stoga nije iznenađujuće da se mit može čitati kao slabljenje sunca, lista savjeta kako ga ponovo ojačati i pozvati te pozitivan ishod istog (Breen, 2010: 132).

Breen dalje navodi da bi bilo bolje taj mit pogledati iz neke druge perspektive. Gledajući iz povijesne perspektive, vidi se da je u vrijeme nastanka mitova Japanom vladao klan Yamato. Da bi učvrstio svoju moć i vlast nad zemljom, car Tenmu naredio je da se napiše mit o postanku Japana i svih važnih ličnosti. To pojašnjava detaljno opisivanje dolaska Amaterasinog unuka Ninigija na zemlju. Ninigi je na zemlju došao u pratnji mnogih božanstava (koja se također pojavljuju i u mitu o Amaterasu i njezinom povlačenju u špilju): Ame no Koyane, Futodama, Ame no Uzume, Ishikoridome i Tama no Ya. Oni su pomagali Ninigiju te izvršavali posebne obaveze povezane s ritualima. Kasnije se navodi da su upravo ta božanstva preci svećenstva na carskome dvoru. Tim mitom svećenstvo objašnjava kako je zadobilo položaj na dvoru te da u ritualima koje izvode predstavljaju svoje direktne pretke. Iz tog razloga svi njihovi rituali uspijevaju i bivaju uslišeni, upravo zato jer iste izvode pravi ljudi svetog porijekla (Breen, 2010: 133).

14. Zaključak

Božica Amaterasu snažno je prisutna u Japanu i japanskoj kulturi. Poslužila je kao temelj caru i carskoj obitelji da japanskom narodu dokažu da su uzvišeni i božanskog porijekla, a svojem pretku počast odaju u hramu Ise, glavnom i najpoznatijem hramu posvećenom božici sunca. Nadalje, opće je poznato da šintoizam, osim kao religija, služi državi s ciljem da ujedini državu hramovima te da implementira sustav štovanja cara i žrtvovanja za državu (Nelson, 2000: 128).

Mnogobrojni festivali također se održavaju božici u čast. Zastupljena je u ritualima, kako carskim tako i ritualima koje izvodi narod. Mit o postanku i mit o Amaterasu plodna su tla koja su urodila mnogim dramama kazališta kabuki i no.

Božica Amaterasu i njezin mit inspirirao je Paula D. Storriea da napravi strip upravo na tu temu. Strip nosi naslov *Amaterasu: Return of the Sun*. Strip pokriva oba mita te uz pomoć crteža dočarava japansku mitologiju. Ipak slika govori tisuću riječi. Osim što je bila izvor inspiracije za strip, također se pojavljuje i kao lik u japanskoj animiranoj kinematografiji (*anime*). Nadalje, u animiranoj seriji *Naruto* tehnike kojima se služe neki likovi u borbi nose imena vezana uz japansku mitologiju, od kojih su neka: *Amaterasu*, *Tsukuyomi* i *Susanoo*.

Japanska prošlost pa tako i mit o Amaterasu iscrpno su istraženi. Ovim istraživanjem otkrila sam mnogo informacija o božici Amaterasu te njezinim pojavnim oblicima u japanskoj kulturi i društvu. Prilikom iščitavanja literature i istraživanja o ovoj temi općenito primijetila sam da ima vrlo mnogo materijala o mitovima i njihovim interpretacijama. Mitologija svih naroda u većini je slučajeva simboličkog karaktera, stoga su i ova dva mita iscrpno analizirana i interpretirana.

Željela sam se dotaknuti i utjecaja simbolizma božice Amaterasu na popularnu kulturu kao što su *manga*, *anime* i videoigre, no zbog nedovoljno izvora to nisam mogla učiniti. Smatram da bi bilo korisno i zabavno približe se dotaknuti navedene poveznice jer se simbolizam božice sunca i dalje osjeća u japanskoj kulturi - njezin utjecaj i njezina moć ne jenjavaju.

15. Popis literature

Ashkenazi, Michael. *Handbook of Japanese Mythology*. Santa Barbara. ABC-CLIO. 2003.

Breen, John, Mark Teeuwen. *A New History of Shinto*. Chichester. Wiley-Blackwell Publishing. 2010.

Bocking, Brian. *A popular Dictionary of Shinto*. Taylor & Francis e-Library. 2005.

Brown, Delmer M. *The Cambridge history of Japan*. New York. Cambridge University Press. 2008.

Hartz, Paula R. *World Religions: Shinto*. Third Edition. New York. Chelsea House Publishers. 2009.

Heisig, James W; Kasulis, Thomas P; and Maraldo John C. *Japanese Philosophy: A Sourcebook*. China. University of Hawaii Press. 2011.

Ishikawa, Kiyoshi. „*Hikikomori: Social Recluses in the Shadows of an Aging Japan*“. 19. srpnja 2017. (<https://www.nippon.com/en/currents/d00332/>)

(8. srpnja 2019.)

Jansen, Marius B. *The Cambridge History of Japan*. New York. Cambridge University Press. 2008.

Kidder, J. Edward. Jr. *Himiko and Japan's Elusive Chieftdom of Yamatai: archeology, history, and mythology*. Honolulu. University of Hawaii Press. 2007.

Levin, Judith. *Japanese Mythology*. New York. The Rosen Publishing Group. 2008.

Mayer, Adrian C. „On the Gender of Shrines and the Daijosai“. *Japanese Journal of Religious Studies*. Volume 19. Number 1. 1992. 69-80.

Meyer, Milton W. *Japan: A Concise History*. Fourth Edition. Lanham. Rowman & Littlefield Publishers. 2012.

Nelson, John K. *Enduring Identities. The Guise of Shinto in Contemporary Japan*. Honolulu. University of Hawaii Press. 2000.

Ohnuki-Tierney, Emiko. „The Emperor of Japan as Deity (Kami)“. *Ethnology*. Volume 30. Number 3. 1991. 199-215.

Ouwa, Iwao. „Amaterasu Oumikami to Zempou Kouefun no Nazo“. *Rokkou*. 1983. 13-31.

Palmer, Edwina. „Land of the Rising Sun. The Predominant East-West Axis Among the Early Japanese“. *Monumenta Nipponica*. Volume 46. Number 1. 1991. 69-90.

Picken, Stuart D. B. *Historical Dictionary of Shinto*. Second Edition. Lanham. The Scarecrow Press. 2011.

Picken, Stuart D. B. *Essentials of Shinto: An Analytical Guide to Principal Teachings*. Westport. Greenwood Press. 1994.

Roberts, Jeremy. *Japanese Mythology A to Z*. Second Edition. New York. Chelsea House Publishers. 2009.

Storrie, Paul D. *Amaterasu: Return of the Sun. A Japanese Myth*. Minneapolis. Lerner Publications Company. 2007.

Teo, Alan R. „A New Form of Social Withdrawal in Japan: A Review of *Hikikomori*“. 30. lipnja 2009. (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4886853/>)
(8. srpnja 2019.)

Waida, Manabu. „Sacred Kingship in Early Japan: A Historical Introduction“. *History of Religion*. Volume 15. Number 4. 1976. 319-342.

16. Sažetak

Ideja o vrhovnom šintoističkom božanstvu božici sunca Amaterasu uvelike je utjecala na Japan i japansku kulturu. Japanski carevi, pa time i carska obitelj, smatraju se potomcima božice sunca te time osiguravaju svoj prestiž i poveliku moć sve do kraja Drugog svjetskog rata. Upravo je Amaterasu ta koja je caru osigurala snagu i moć kroz sva ta duga stoljeća. Božica Amaterasu štuje se u mnogim hramovima od kojih je najpoznatiji Ise. Nadalje, utjecala je i na rituale koji se izvode njoj u čast ili su samo povijesno povezani s njom i temelje se na njezinom životu i djelovanju. Kroz povijest su se pojavljivale i mnoge religiozne sekte, koje su zagovarale božicu Amaterasu kao jedini put i jedino božanstvo koje može braniti i uzdići Japan i japanski narod. U današnje vrijeme se češće viđa Amaterasin utjecaj na popularnu kulturu. Nerijetko se pojavljuje kao lik u animiranoj kinematografiji ili japanskim stripovima. Također se smatra da je moderni društveni poremećaj *hikikomori* simbolički povezan s božicom Amaterasu i njezinim povlačenjem u špilju. Od početka njezinog pojavljivanja pa sve do današnjega dana božica sunca izvor je inspiracije, snage i prestiža.

17. Summary

The Supreme Shinto Deity, the Sun Goddess Amaterasu has greatly influenced Japan and Japanese culture. Japanese emperors and their families are the descendants of the Sun Goddess, and with that they did secure their prestige and power, until the end of World War II. It is exactly she who has secured power and might throughout all these centuries. Goddess Amaterasu is worshiped in many temples, most famous of which is Ise. Furthermore, she influenced the rituals that are performed in her honor or that are historically related to her and are based on her life and work. Many religious sects have emerged throughout Japanese history, which have advocated the Goddess Amaterasu as the only path and the only deity that can defend and enhance Japan and the Japanese people. Nowadays, Amaterasu's influence on popular culture is more commonly seen. She often appears as a character in animated cinematography or Japanese comics. It is also considered that the modern social condition known as *hikikomori* has a symbolic connection with the Goddess Amaterasu and her withdrawal in the cave. From the beginning of her appearance to the present day, the Sun Goddess is a source of inspiration, strength and prestige.